

ישראל עזרת

שנת ה'תקל"ח

יוצא לאור על ידי בית המדרש "החיים והשלום" בני-יודק

פרשת מטות-מסעי • גליון 190 • התשפ"ג

מקוה של אש

וכן הוא אומר (בפרשתנו לא, כג) 'כל דבר אשר יבא באש' שהוא אש ההתלהבות בשעת החבור 'תעבירו באש', באשה של תורה 'וטהר'... ועוד כתב ב'שפתי כהן' (ויקרא יג, נט) שמהיות התורה אש, היא מטהרת את הכל, גם טמאים או מצרעים או ממזרים. וכן מביא את מאמר התלמוד (הריות יג ע"א) "ממזר תלמיד חכם קודם לכהן גדול עם הארץ, שנאמר (משלי ג, טו) יקרה היא מפנינים, מכהן גדול שנכנס לפני ולפנים". ועין שם שאם הטמא או הפגום אינו עוסק בתורה "מוספת לו טמאה על טמאתו בהתרחקו ממנה מצא מקום סטרא אחרא לחול, ואם עסק בתורה היא מרפא שנאמר (שם ד, כב) ולכל בשרו מרפא, ואחר כך מטהרתו" וכו'.

ההגנה הגדולה ביותר

בימים אלו, ימי בין המצרים, שאנו מבקים את חרבן בית אלקינו, בית חיינו, שבאבדנו חסרנו כל טובה, יש לזכור שמהגורמים העיקרים ביותר שהביאו לחרבן הנורא שבועטיו גלינו מארצנו, היה בטול תורה וזלזול בקדושתה. ואף על פי שפדורות שקדמו לחרבן עברו עברות חמורות ביותר, מהם הנאמר בהם יהרג ואל יעבור, בכל זאת, אמרו רבותינו ו'ל' (עין "אור החיים" הקדוש ויקרא כו, מג) שאלו שמרו על מצות השמיטה ועסקו בתורה היה השם יתברך משאיר אותם בארץ ישראל ולא מגלה אותם לבין האומות, ועל אותם העוונות החמורים, היו נענשים בארץ ישראל באופנים אחרים. ונראה להסביר זאת, על פי האמור שאין לך טהרה כטהרת התורה ואין כח ככחה לקדש את האדם ולנקותו מכל טמאתו, הרי שאם עוסקים בתורה על היה להם טהרה הולמת, ולא היה צורך להגלותם.

ובמדרש (פתיחה לאיכה רבתי ב) מובא בהרחבה שהגנת ערי ישראל היא מכח לומדי התורה שבה. עין שם. ומבאר שאפילו כשחוטאים, כח התורה מגן עליהם שלא יגרשו ממקומם, ורבי הונא ורבי ירמיה בשם רבי שמואל ברבי יצחק אמרי, מצינו שותר הקדוש ברוך הוא על עבודת כוכבים ועל גלוי עריות ועל שפיכות דמים, ולא ותר על מאסה של תורה, שנאמר, על מה אבדה הארץ, על עבודת כוכבים ועל גלוי עריות ועל שפיכות דמים, אין כתיב כאן, אלא על עזבם את תורתך, וכו' [ראה לקמן עוד מדברי המדרש]. ועוד אמרו רבותינו זכרוננו לברכה בתלמוד (נדרים פא ע"א; בבא מציעא פה ע"ב) "אמר רב יהודה אמר רב, מאי דכתיב (ירמיה ט, יא) 'מי האיש

בפרשתנו נקרא על מלחמת מדן ועל טהרת הפלים מגעולי נכרים. ונאמר (לא, כא-כג) "ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה, זאת חקת התורה אשר צוה ה' את משה. אך את הנזב ואת הפסך את הנחשת את הברזל את הבדיל ואת העפרת, כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהר אך במי נדה יתחטא וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים".

הלשון "זאת חקת התורה" ואופני הטהרה הנזכרים בפסוקים, נדרשים בספרים הקדושים על טהרת התורה, שמהטהרת באש וכמים, כמאמר חז"ל (ספד דף נב ע"ב; קדושין ל ע"ב ועוד) "תנא דבי רבי ישמעאל, בני, אם פגע בך מנוול זה [היצר הרע, עין שם] משכהו לבית המדרש. אם אכן הוא - נמוח, ואם פרץ הוא - מתפוצץ, שנאמר (ירמיה כג, כט) 'הלווא כה דברי באש נאם ה' וכפטיש יפצץ סלע' אם אכן הוא נמוח שנאמר (ישעיה נה, א) 'הוי כל צמא לכו למים', ואומר (איוב יד, יט) 'אכנים שחקו מים'. וכהנה מאמרים נוספים הממשילים את התורה לאש או למים, לטהר את האדם ולקדשו.

והנה עקר הטהרה היא במקנה של אש (עין סנהדרין טל ע"א) וכמו שבכלי הגזים, שישנם כאלו שדי להם טהרה במים, כך אלו שנשמתם אינה מלכלכת בעונות חמורים, שעצם למוד התורה מנקה אותם מפתמי חטאיהם הקלים. אך ישנם גם הדומים לכלים שבתוכם בלוע טמאה קשה ולא תספיק להם טבילה במים אלא עליהם להצרף באש, אותם שטנפו את נשמתם בעברות חמורות, שטהרתם ונקוי נשמתם היא בלמוד תורה מתוך ההתלהבות וחם, מאמץ וזעזע, ותורה כזאת היא במקנה של אש לטהר אותם מכל חטאותיהם, גם החמורים ביותר, ומובא בספרים (עין "צור המור" דברים טז, ט) שכאשר בני ישראל יצאו ממצרים, נדרשו לטהרה חזקה, כי לגדל הטמאה מגלולי מצרים, לא היתה מועילה להם מקנה טהרה של מים, אלא מקנה של אש - אש התורה, שנאמר בה (דברים לג, ב) 'מימינו אש דת למו'. ולכן נתנה התורה באש, כדי להוציא מהם כל סיג וכל מחלה שהביאו עמהם במצרים. וכתב רבי מרדכי הכהן מגורי האריז"ל זיע"א, ב'שפתי כהן' (שמות כא, טו) לענין התקון והכפרה למקלל אביו ואמו (עין שם) "...ויש בידו גם כן להחזיר עצמו בעסק התורה שנמשלה לאש שנאמר (ירמיה כג, כט) 'הלווא כה דברי באש', וכל מה שמשימים באש מחזרתו אש כמותה,

זרע שמשון

לרבי שמשון חיים נחמני זיע"א

מטות פסוק "זה הדבר אשר צוה ה' (ל, ב), פירש רש"י משה נתנבא ב"כה אמר ה' והנביאים נתנבאו ב"כה אמר ה', מוסיף עליהם משה שנתנבא בלשון "זה הדבר" עכ"ל. ופרשו המפרשים לפי שהשכינה היתה מדברת מתוך גרונו של משה לכן היה מתנבא בלשון "זה הדבר" יותר משאר הנביאים. אמנם עדין צריכים אנו למודעי למה זכה משה בזכות זה דוקא שהשכינה תהיה מדברת מתוך גרונו.

ויש לומר שכתב בעל "עמודיה שבועה" בשם הרמ"ע שכל הנשמות היו תלויות באדם הראשון כשאלו מעין הדעת, יש בפיו ויש בראשו וכו', וכלם שמעו והלכו אחר עצת אשתו ונהנו מאותה האכילה, אבל משה היה תלוי באדם הראשון בצוארו בפנים במקום הקנה מקום שלא נהנה כלל מאותה אכילה, שהקנה אין בו לא אכילה ולא שתיה וכו' עכ"ל. ולפיכך השכינה היתה מדברת דוקא מתוך גרונו מה שאין בן בשאר הנביאים.

מסעי

ויכתב משה את מוציאיהם למסעיהם על פי ה' ואלה מסעיהם למוצאיהם (לג, ב). קשה מהו הכפל, ועוד למה מתחלה הקדים מוציאיהם ולבסוף הקדים מסעיהם. וי"ל שכתבו הפוסקים שבאלו המסעות החלישו כח הקלפות השוכנות במדבר, נחש שרף ועקרב וצמאון וכו', והוציאו בלעם מפייהם שהוציאו משם כל הניצוצות הקדושות, ואלו היו זוכים היו מוציאים אותם הניצוצות בזמן מועט ולפי שחטאו הצרכו להתעכב שם זמן הרבה. וכן יובן הכתוב "ויכתב משה את מוציאיהם למסעיהם" בלומר שמילת "מוצאיהם" רצה לומר יציאה ומוציאה, כמו שפרשו על "חיים הם למוצאיהם" למוציאים בפה (ערוכי דף נד ע"א), ואף אם נפרשו לשון יציאה לבד יהיה מבנין הפעל דהיינו הניצוצות שהוצאו מאותן המקומות היו מוכנים שם מיד וממתנים את המסעות.

וא"ת אם בן לא יהיה לישראל זמן לנהו שחרי מיד שיגיעו לאיזה מקום יהיו לוקטים הכל ומיד יהיה להם לפע למקום אחר בלי מנוחה. על זה אמר הפתוב "ויכתב משה את מוצאיהם" שהיו ממתנים את המסעות, וזהו "למסעיהם", ולא היה טרח גדול לישראל, שהרי הולכים "על פי ה'" בלומר שיוכלו מופע לפסע על פי ה', כמו שכתוב (שמות יט, ד) "ואשא אתכם על פנפי נשרים", על פי מה שאמר ה' ולא יסבלו טרח כלל. וכל זה אם לא היו חוטאים אכל לאחר שחטאו, "ואלה מסעיהם למוצאיהם", שהמסעות היו ממתנים עד שהוציאו הניצוצות שפטרם גדול ובזמן רב לוקטים אותם.

החכם ויבן את זאת, ואשר דבר פי ה' אליו ויגדה, על מה אבדה הארץ נצתה כמדבר מבלי עבר? – דבר זה נשאל לחכמים ולנביאים ולא פרושהו, עד שפרשו הקדוש ברוך הוא בעצמו דכתיב (שם יב) 'ויאמר ה' על עזבם את תורתו' וגו' עין שם עוד.

הנגון הנגון

ומקשה האלשיך הקדוש בפרושו "דברים ניהומים" על מגלת איכה (א, ז) הרי אותם חכמים ראו את התועבות הנוראות שעשו באותם דורות שקדמו לחרבן [מפרט מפרטים וממאמרי התלמוד, מאותם עברות קשות. עין שם. הבאנו אך מעט מתמצית דבריו וכן במשלו כדלקמן, על פי קט הבנתנו] היתכן שעון בטול תורה, שענינו המנעות מלמוד ולא מעשה בידים, יהיה חמור יותר מכל אותם עברות חמורות ביותר, שבצעו בקום עשה? ולכן התקשו ולא יכלו להשיב דבר.

עד שפא השם יתברך והסביר את משמעות האסון הנורא שבפועל התורה. והאלשיך מרחיב על כך במשל, לנגן ששירת תמיד לפני המלך, הצלילים שבקעו מכנורו השרו על המלך תחושה נעימה. יום אחד באו למלך והודיעו שהנגן עבר עברה חמורה שעשה מאסר ממש וקנס כספי גבוה. חס עליו המלך ולא רק שלא הענישו, אף הזהירם לבל יגעו בו לרעה. ובאשר לנפגעים, הורה המלך שישלמו להם את הנזק מכיסו. עוד הם מדברים, באו אחרים והעידו על עברה קשה נוספת שבצע הנגן שלפי חמרתה ענשה מות. ושוב הזהיר אותם המלך לבל יענישוהו. בחלף הימים גברו הטענות שוב ושוב, ותמיד עמד המלך לצדו של הנגן ונשא על עצמו את חטאיו ועונותיו. הפריות נזהרו מכל

קרכה עם הנגן, מחשש שיבלע להם ורחקו ממנו כמאש, כאשר כל העת מרחפת השאלה: היכן הצדק? עד שיום אחד נקלע הנגן לתגרא עם איש אלים שלא ידע על מעמדו בחצר המלך, ובמהלך המריבה נטל היריב חפץ חד ותתך את ידו של הנגן. הדבר נודע למלך והורה להעמיד לדין את הנגן ולהענישו בכל חמרת הדין על ריבו זה ועל כל מעלליו בעבר. פסק הדין יצא להענישו בעונים קשים לתלות אותו על העץ. ותהום כל העיר, וישאלו את המלך, היתכן שעד כעת ותר על מעשיו הרעים הפלילים ודוקא עתה, כאשר נחמקה ידו, סרו הרחמים, הן והחסד? אמר להם המלך, וכי חשבתם שעלה בדעתי לתר לו על מעשיו החמורים? חלילה לי! קניתי שיעשה תשובה מדרכיו הרעים, ובזכות התועלת שהיתה בנגינתו נשאתי את עונו, אך לרגע לא ותרתי. כעת שפכר אין בו תועלת, וגם תשובה לא עשה, הגיע זמן הפרעון על עונותיו הקודמים.

והנמשל, כותב האלשיך "כן הדבר הזה, כל הזים אשר הקול קול יעקב שימשך בעסק התורה ערכה לה' ולא פקד עליו ארצה, אמנם בבטלו תורת ה' וערבות נגונו בטלה מלפניו תפרך, אז עונותיו ילכדונו וישלך משמים ארץ תפארת ישראל". וראה עוד בדבריו הקדושים. הרי שידעה זו, שזולזל התורה גורם לחרבן יותר מכל חטא אחר, דורשת הבנה מעמיקה, שגם צדיקים וקדושים עלולים שלא לשים לה לב, עד שפא השם יתברך והעמידם על הכח העצום שבתורה, שבפבורה ברא את העולם ולגדל הנחת רוח הנגרמת מהעסוק בה, זוכים לומדיה לאריכות אפים ולשמירה מפני פגעי החטאים.

הנגון המרפא

דבריו של האלשיך הקדוש נזכרו ברבים מספרי המוסר והיראים. ומתם עומדים על משלו, ומסבירים שהתורה שבנמשל גדול מהנגינה שבמשל, כי אמנם פשוטו של הנגן על ידי אמנותו סיעה לו להנצל מענשי החטא, אך לא היה בכח הנגינה גם לשנות את מעשיו ואת אפיו לטובה. אבל התורה היא גם מצילה את האדם מן החטא, וכד בכד גם מונעת ממנו ושומרת עליו שלא יחטא שוב, מהיותה מישרת את דרכיו, כמובא במדרש איכה (פתיחה לאיכא רבתי ב) "רבי הונא ורבי ירמיה בשם רבי חיאי בר אבא אמרי, כתיב (ירמיה טז, יא) ואתי עזבו ואת תורת לא שמרו, הלואי אותי עזבו ותורת שמרו, מתוך שהיו מתעסקין בה המאור שבה היה מחזירן למוטב. רב הונא אמר למד תורה אף על פי שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה".

ונראה לדיק מדברי המדרש, שלא נאמר שהתורה מחזירן למוטב, אלא "המאור שבה" – אש התורה, שמטהרת את נפש האדם גם מהטמאה שדבקה בו וגם מהסיגים וגורמי הטמאה המאיצים בו לפול בחטא. על דרך האמור בדרשת הפסוק בפרשתנו (לא, כג) "כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהרו" וגו'. ויהיו הדברים והתועלת מהם לעלוי נשמת מרת אמי שושנה בת טובה עליה השלום הכ"מ, רוח השם תניחנה בגן עדן עם שאר מנוחי ישראל. אמן פן יהי רצון.

משיחות הפגידים שליט"א

הגיש משה אליהו ש. (טל' 050.4125671)

שבת שלום ומבורך

לבוא אצלו מחמת השומרים הסובבים אותו וגם צריך להביא לו תשורה גדולה לראות פניו, אבל פשהר יוצא לדרך קל לבוא אצלו וגם תשורה מועטת נחשבה בעיניו בד' גלוסקאות או פחלה יפה ומקבל אותו בסבך פנים יפות מחמת שהוא בדרך. והחלוק הוא בין הרואה אותו בביתו לרואה אותו בדרך, כי הרואה אותו בביתו יכול לראות אותו פשהו מפשט מבגדיו, והרואה אותו בדרך רואה אותו פשהו מעטף בבגדיו. אבל מפל מקום לראות אותו בדרך יותר קל, אך אותה ראייה אינה מצחצחת כמו שהוא רואה אותו בביתו. ובימים האלו יוצא הבורא ב"ה מחמת חזקת הימים וחריפותם. ובתשעה באב לעת ערב הציתו בו וכלה חמתו על עצים ואבנים, ואז נמתקו הדינים, ולכך אומרים במנחה נחם, ואחר כך מתחילין הנר"ן ימים עד ראש השנה, שבהם נפתחין הנר"ן שערי בינה שהם הנר"ן שערי תשובה, ועל זה אמר התנא הוי שקוד ללמוד. ה"ר, בגמטריא כ"א. רומז לימים הנ"ל שהם כ"א שגדלים בו שקדים, וצריך אדם לשקד על דברי תורה ודע מה שתשיב. מה שתאמר לא נאמר אלא מה שתשיב, כלומר אינך רשאי להתחיל עמו פדי להחזירו למוטב, אלא אם ירצה להדיחך דע מה שתשיבנו, וצריך אדם לדעת ממחשבתו ושלכו ולא במקבל, לכך אמר דע, מדעת עצמך, וכך הוא הדגמא ביצר הרע שלא תתחרה בו, רק תשמור עצמך כל מה שתוכל. כמו שהבעל מלחמה צריך עקר לשמור עצמו ממפת חבירו, ואגב יוכל להיות שמכה את חבירו העומד נגדו. כך העקר צריך לשמור עצמו מהיצר הרע, ואגב תוכל להכניע אותו". (עבודת ישראל" למגיד מקאניני זי"א אבות פ"ב מ"ד)

ניצוצי אור בחשכת ימי בין המצרים

"רבי אלעזר אומר, הוי שקוד ללמוד תורה. תחלה נבאר הפוסקים (ירמיה א, יא) 'ויהי דבר ה' אלי לאמר מה אתה ראה ירמיהו ואמר מקל שקד' וגו'. לכאורה יש לדקדק מה שאל לו, והלא הראה לו מקל שקד, בודאי רואה אותו. אלא כך אמר לו, מה אתה רואה שאין אתה רוצה לילך בנבואתך? ויאמר אליו מקל שקד אני ראה, רומז לכ"א יום מ"ז בתמוז עד תשעה באב, כמו שהשקדים גדלים בכ"א יום, והם ימים שפלים מאד והתאוות והחמדות מתגברין לאדם ובאים לו הרהורים רעים. ויאמר ה' אלי היטבת לראות כי שקד אני על דברי לעשות' (שם א, יב), הדבור הוא המלוכה, כי עקר המלוכה לפנות לדבריו לכל אשר יצוה, משום זה יכנה המלוכה בשם דבור. ואמר לו כי שקד אני על דברי, פרוש המלוכה שלי כי אצא להיות להם לעזר ולסעד על הנשא המלוכה ולעשותו. כי בימים האלו צריך כל אדם לעשות הכנה על המועדים הבאים לטובה ולקנות המלכות שמים מחדש. ולכך יש נ' ימים מתשעה באב עד ראש השנה, ומראש השנה עד יום הפפורים י' ימים, ומיום הפפורים עד סכות ד' ימים, ויום א' של סכות כתיב בו 'ולקחתם לכם ביום הראשון', הרי ניד"א, רמז לשם אדני". ועל ימים אלו נאמר (איכה א, א) כל רדפיה השיגוה בין המצרים, פרוש כל רודפי י"ה, השיגוה, כי הבורא יתברך יוצא לעזר ולסעד לנו, כמו שכתוב (שמות ג, ט) אהיה אשר אהיה, גימטריא כ"א. אלו כ"א יום שבין המצרים אהיה עמם בעזרתם. לכך קל להתקרב עצמו אל הבורא יתברך בימים אלו משאר ימים, כדגמא ומשל פשהר יושב בפלטין שלו אז אינו בקל

מדיע צבעם של פרות הבסר בצבע העלים (לרוב ירוקים)?

הצבעים מגלים על תכן הפרי, והיות שפרי בסרי עדין אינו ראוי לאכילה ופרי שאינו בשל עלול לגרם לכאבי בטן ולשאך תופעות לואי, עשאו בורא עולם ית"ש נטול צבע יחודי ובהיותו דומה לצבע העלים, לא יכירו בו ולא יבואו לקטף אותו בטעות. תחת הסודות צבעי העלים ישאר הפרי על העץ עד שיבשיל לאכילה. בהגיע זמנו והוא ראוי למאכל 'נצבע' הפרי בצבעים המבדילים אותם מצבעי העץ ומרפיקיו – העלים והענפים, כרי שיהיה יקל לזהות אותם וללקט אותם מהעץ. ככל שהתבשל הפרי יותר, יהא צבעו עז יותר ומגרה יותר כאומר: הנני כאן, בא לקטף אותי. בנוסף לכל זה, יפי הצבעים שעל הפרות משמחים את לב האדם, כמובא בספרי הנפש.

סוניה • אברהם בן רחל • אברהם דוד בן חנה חנינה • אליהו מכלוף בן הרב הגאון יוסף חיים •

לעילוי נשמת יקות רוזה בת זימול עזיה ע"ה. נעמי בת שמחה חיה ע"ה. פליסיה בת מרים ע"ה. נתנאל יאיר בן הרב ניסים.

נתן להודיד באתר בית הנסות www.bv5t.org לתרומות והנצחות info@bv5t.org אפרים ורחיה שובדיה הוי"ו ט' 3475998229. לתגובות, השרות ונקבת התליון באימיל mas819514@gmail.com